

Een uitgave van de Vereniging
voor de Pieters- & Academiewijk
en Levendaal-West

Redactie: R.J. van Crujnsen
J.J.M. Gerritsen

Lay-out: J.J.M. Gerritsen

nummer 36
december 1985
oplage 2250 exemplaren

Foto's: Juun Arens (Zeevaartsch.)
J. Legas (Pilgrim huis)

HET RAPENBURG

Geschiedenis van een Leidse gracht

Een uitgave onder redactie van:
Th.H. Lunsingh Scheurleer
C. Willemijn Fock
A.J. van Dissel

Uit: prentencollectie Gem.Archief
P.C. de la Fargue, Rapenburg
detail

ZES EEUWEN WOONCULTUUR 1386 - 1986

In de oude steden van het waterrijke Nederland bepaalde het fijn vertakte grachtenstelsel in sterke mate de stadsstructuur. Het Rapenburg, Leidens voorname gracht, werd ter bescherming van de stadskern aan west- en zuidzijde als vestgracht gegraven. Bij de grote uitbreiding van de stad in 1836 namen de singels die functie over en werd het Rapenburg woongracht.

Het brede water trok stadsbestuurders, drapeniers en andere aanzienlijken, maar ook neringdoenden en handwerkers. Vonden er hun woning. Niet minder dan drie kloosters vestigden zich aan het Rapenburg. Hun bloei was van korte duur en al voor de hervorming leden zij aan onderbezetting en geldgebrek.

In het boek wordt gewezen op de betekenis voor het Rapenburg vande stichting van de universiteit in 1575. De kapel van een van de kloosters werd de zetel van de nieuwe instelling en hoogleraren, zowel als studenten vormden een belangrijk deel van de nieuwe bewoners. Een ander klooster fungeerde na de hervorming nog een eeuw lang als Leids Prinsenhof, waar Oranjeprinsen tijdens hun studie verbleven en de kinderen van de Winterkoning Frederik V van Bohemen jarenlang asielen genoten. De huizen aan het Rapenburg zijn het resultaat van een langdurig proces van bouwen en verbouwen. De bewoners bepaalden hun wensen omtrent vorm en indeling en werden bij de uitvoering bijgestaan door architecten als Arent van 's Gravesande, Pieter Post, Willem van der Helm en Jacob Roman. Een hele reeks vaklieden gaf de interieurs hun glans. Een essentieel deel van de publicatie vormt de beschrijving en de geschiedenis van de huizen, waarin aan de bewoners met hun verzamelingen en hun wooncultuur grote aandacht wordt besteed. Voor dit onderzoek leverde het Leidse Gemeentearchief met zijn tot in de 16de eeuw teruggaande huizenadmini-

stratie, zijn rijk notarieel archief en omvangrijke prentencollectie een schat aan gegevens.

Voor al in deze eeuw verkozen steeds meer particulieren de nieuwe buitenwijken boven de binnenstad. In de vrijkomende huizen van het Rapenburg kregen musea, (universitaire) instituten en kantoren hun plaats. Van de oorspronkelijke indeling werd veel gesloopt en waardevolle onderdelen werden uitgebroken en soms naar elders overgebracht. In het boek wordt ook bij deze nieuwe fase in de bebouwing vande grachtuitvoering stil gestaan, zodat het contrast met voorgaande eeuwen duidelijk naar voren komt en het historische beeld van het Rapenburg nog aan scherpte wint.

De publicatie geschiedt in zes delen, die in de komende jaren zullen verschijnen. Een register van personen zal worden opgenomen in deel VI.

De publicatie bestaat uit de volgende delen:

- I Rapenburg 1 -23: Groenhazenburch
  - II Rapenburg 2 -10: De Papepel
  - III Rapenburg 25-57: Meyenburch
  - IV Rapenburg 12-28: Leeuwenhorst
  - V Rapenburg 30-56: 's Gravessteyn
  - VI Rapenburg 59-73: Het Rijck van Pallas
- Elk deel geeft een beeld vande geschiedenis van de betreffende huizen en van hun bewoners.

In het eerste deel worden in een algemene inleiding de zes eeuwen geschiedenis van het Rapenburg nader belicht. In de overige delen worden in afzonderlijke hoofdstukken een of twee onderwerpen op het gebied van de kunstgeschiedenis en de sociale geschiedenis toegelicht. Daarbij komen aan de orde voor de kunstgeschiedenis: de stedenbouwkundige aanleg, de 17de eeuwse gevelarchitectuur, de behangschilderingen, het stucwerk, het decoratieve beeldsnijwerk, de kunstverzamelingen, de portreticonografie van de bewoners. Voor de sociale geschiedenis: het participaat, de universitaire bevolking en de sociale stratificatie. Elk deel is rijk geïllustreerd.

vervolg op blz.2

vervolg van blz.1

deel I:

formaat : 19,4 x 27,7 cm
 omvang : 440 pagina's
 illustraties: 194 zwart/wit
 uitvoering : gebrocheerd met gevernist omslag
 ISBN : ...
 prijs : f 37,50 (exclusief verzendkosten)
 verschijning: februari 1986

De publicatie is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Vereniging Oud-Leiden.

Uit de werkgroep

Op 11 november j.l. kwam de werkgroep die zich bezighoudt met de 'bewaking' van de bestemmingsplannen van Pieterswijk, Academiewijk en Levendaal-West weer bijeen.

Allereerst werd stilgestaan bij de aangekondigde verhuizing van Mevrouw Bosch-Gans naar Valkenburg, waardoor de werkgroep haar markante inbreng zal moeten missen.

Een opsomming van de behandelde onderwerpen:

De Weddesteeg zal worden afgesloten voor doorgaand autoverkeer.

Met de verwezenlijking van de plannen voor het gebied Noordeinde/Sliksteeg/Medisch archief wordt in december een aanvang gemaakt (zie Hart van de Stadkrant nr. 34). Een deel van de grond aan de Sliksteeg is verontreinigd met dieselolie en zal worden afgegraven (ook moet er onder een van de panden een dieselolietank vandaan gehaald worden).

De inrichting van het parkeerterrein voor 22 auto's op de binnenplaats van de studentenflat aan de Kaiserstraat zal pas ter hand worden genomen als de verbouwing van Rapenburg 107-111 klaar is.

De straatverlichting aan het Rapenburg (en elders in de wijk) zal pas in 1986 weer op peil kunnen worden gebracht; de fondsen voor onderhoud in 1985 zijn uitgeput.

De restauratie en de bestemming van de Witte Poortkazerne zijn nog steeds onzeker; die zijn o.a. afhankelijk van het toekennen van subsidies. Hiermee hangt ook het moment samen, waarop een aanvang zal worden gemaakt met het inrichten van de Schildersplaats (het pleintje in het Rembrandtplantsoen). De aan te leggen walmuur wordt op verzoek van de bewoners lager dan in de oorspronkelijke plannen de bedoeling was om de overgang naar het water wat minder abrupt te maken.

De Raad van State zal zich op 2 december buigen over de bezwaren die door verschillende belanghebbenden bij de Kroon zijn ingediend m.b.t. het bestemmingsplan Academiewijk en op de 30ste m.b.t. de Pieterswijk.

Uit de planning van kapitaalwerken van de gemeente blijkt, dat voor 1986 o.a. op het programma staan: de walmuur van het Galgewater tussen Valkensteeg en Kort Rapenburg, de inrichting van het Rembrandtplantsoen, de riolering van het gebied Rembrandtstraat/Sliksteeg/Oude Varkenmarkt en de restauratie van de Vreewijkbrug.

In 1987 komen dan de walmuren en riolering van het Rapenburg tussen Kloksteeg en Breestraat en tussen Academieggebouw en Steenschuur aan de beurt, evenals de riolering van Kaiserstraat en Bakkersteeg en de beschoeiing en riolering van de Buisotkade.

1986
Ma & Jan
 NIEUWSTEEG

FA: de GEUS

VOOR MENSEN DIE EEN FIJNE
BOERENKAAS
 KUNNEN WAARDEREN, NAAR
 DOEZA STRAAT 8

HET SMALLE PANDJE
 MET DE
BREDE SORTERING
 SANDERS WIJNHUIS

»au fin bec«
 DOEZA STRAAT 12

Het onderhoud van het Rapenburg tussen Kloksteeg en Breestraat is bewust naar 1987 doorgeschoven i.v.m. de tentoonstelling die in de zomer van 1986 in het Museum van Oudheden zal worden gehouden over vondsten in Turkije. Voor deze tentoonstelling wordt een enorme belangstelling verwacht.

Het politiebureau wordt in 1986 door de politie ontruimd en zal daarna waarschijnlijk aan de parkeerpolitie onderdak gaan bieden, terwijl een deel van het gebouw zal worden afgebroken. In het deel dat zal blijven staan (de Bank van Lening en enkele panden aan Nieuwsteeg en Langebrug) worden appartementen ingericht, terwijl de rest van het binnenterrein dan de functie 'openbaar groen' krijgt.

Ook het P.C. Speckhofje wordt gerestaureerd, waarbij de 8 huisjes zullen worden verheeld, waardoor 4 wooneenheden van acceptabele omvang ontstaan.

Het meest ingrijpende bouwplan dat ter tafel lag, was dat voor Rapenburg 4, dat door de Universiteit zal worden verbouwd tot appartementen/hotel voor buitenlandse gastmedewerkers, die daar gehuisvest kunnen worden voor perioden tot 1 jaar.

Per 1 januari a.s. wordt ertoe overgegaan om het Pieterskerkplein in overeenstemming met het parkeerregime parkeervrij te maken. Omdat de Sandersparkeergarage dan nog niet gereed is, wordt aan de Jorissteeg op de plaats van de Barbaraschool een tijdelijke parkeerplaats ingericht (met een behoorlijke capaciteit).

De volgende vergadering van de Werkgroep is op maandag 10 februari 1986 om 15.00 uur in het Stadsbouwhuis aan de Langegracht. De vergadering is openbaar en de agenda wordt steeds gepubliceerd in de gemeentelijke advertentie in de Leidse dagbladen. Mocht U bepaalde onderwerpen aan de orde willen stellen, dan kunt U daarmee altijd terecht bij R. van Gulick, Stadsbouwhuis, of bij ondergetekende.

Henri Brandenburg
 Pieterskerkhof 14

Afscheid

Na een jaar voorzitterschap moet ik de voorzittershamer al doorgeven aan een ander.

Door een verhuizing woon ik niet meer in de wijk.

Een jaar is niet lang en het zware werk, bijvoorbeeld op het gebied van bestemmingsplannen, is al door mijn voorgangers gedaan.

Toch blijft er, is nu na 1 jaar mijn ervaring, nog steeds veel te regelen en is het nodig oplettend te blijven. De wijk is het echter ruimschoots waard.

Op een plek waar zoveel mensen en functies samengepakt zijn, treden tegenstrijdige belangen op.

Het is ieders goed recht voor zijn eigen belang op te komen en we mogen verwachten dat de anderen die overlast zo klein mogelijk maken.

Zonder echter die veelheid van activiteiten zou het wonen in het "hart van de stad" niet zo speciaal en boeiend zijn.

Persoonlijk heb ik het een groot voorrecht gevonden in de Pieterswijk te wonen en zal altijd een beetje heimwee naar de plek houden.

Ik wens allen in de wijk het beste en het bestuur van de wijkvereniging veel wijsheid.

Paulina Buring.

VOOR
 schrijfmachines

wolfslag

Kantoormachines
 en -meubelen bv

Speciaalzaak in
 schrijfwaren
 Breestraat 122 -124
 Breestraat 145
 Leiden tel. 123211

OPPASCENTRALE.

De bij de vrijwilligerscentrale of dergebrachte oppascentrale is gereorganiseerd. Dat betekent dat er vanaf 4 februari tweemaal per week iemand bij de telefoon zit, die aanvragen voor kinderoppas aanneemt en daar een geschikte oppasser(ster) bij zoekt. Mensen die van deze mogelijkheid gebruik willen maken, betalen een inschrijfgeld van f 10,-- per jaar. De kosten voor de oppas blijven hetzelfde namelijk f 3,50 per uur overdag, na 24.00 uur f 5,--. De oppaslijsten die in het verleden zijn verstrekt, zijn hiermee vervalven.

De tijden dat de telefoon bemand is zijn: Maandag en Vrijdag van 10.00 uur tot 13.00 uur.

U kunt natuurlijk ook op een andere dag bellen.

Deze aanvragen worden dan op maandag en vrijdag behandeld.

U wordt verzocht zo mogelijk één week voordat u een oppas nodig heeft hiervoor een aanvraag in te dienen.

VRIJWILLIGERSCENTRALE
 LANGEGRACHT 246 a
 Telefoon: 071-149064

HET BESTUUR
VAN DE WIJKVERENIGING
WENST U ALLEN

PRETTIGE KERSTDAGEN

EN

VOORSPOEDIG NIEUWJAAR !

De Vlietpanden

Op 13 december j.l. heeft wethouder Kuijers een nieuwe expositieruimte van het Gemeente-archief geopend aan de Vliet 45 genaamd "DE VLIETPANDEN". De heropening vindt plaats na een ingrijpende verbouwing. Aanleiding vormde de ontdekking in augustus 1983 van een snel voortwoekerende zwam in de tussenmuren. In de gerestaureerde panden is thans een nieuwe tentoonstellingsruimte gecreëerd, die verbonden is met het Leidse Pilgrim Documentatie Centrum. De panden bieden het Gemeente-archief ruime mogelijkheden tot het organiseren van allerlei tentoonstellingen van het zo rijke materiaal aan archieven en collecties van het Leidse archief. Ook kunnen in de nieuwe ruimten werkgroepen, cursussen, vergaderingen, lezingen e.d. worden georganiseerd. Ook het atelier van de fotograaf is hierin ondergebracht. De toegang tot zowel de expositieruimte als de permanente tentoonstelling over de Pilgrim Fathers is nu definitief verlegd naar Vliet 45.

"Van elders gekomen
1585 - 1685 - 1985"

Dat is de naam van de tentoonstelling waar de nieuwe ruimte mee wordt geopend. Een deel is gewijd aan de val van Antwerpen in 1585, die de aanleiding was voor de emigratie van talloze bewoners

van de Zuidelijke Nederlanden naar onze gewesten en met name naar de stad Leiden. In 1685 werd door Lodewijk XIV, de koning van Frankrijk, het Edict van Nantes opgeheven. Dit veroorzaakte de vlucht van veel Franse Hugenoten, waarvan er ook velen in Leiden terecht kwamen. Om ook de permanente expositie over de Pilgrim Fathers bij het onderwerp te betrekken, besloot men aandacht te besteden aan alle groepen vluchtelingen en buitenlanders die zich in Leiden vestigden. Een groot gedeelte van de immigranten bestond uit Duitsers, die gedurende alle eeuwen sinds 1585, maar vooral tijdens de 30-jarige oorlog (1618-1648) hun toevlucht in de Nederlanden zochten, hetzij gevlucht, hetzij aangelokt door de welvaart in deze gewesten. Ook de Leidse universiteit, in 1575 opgericht, heeft door het benoemen van buitenlandse hoogleraren en het mede daardoor aantrekken van grote aantallen buitenlandse studenten, Leiden een internationaal cachet gegeven. Naast de Pilgrim Fathers hebben zich ook nog andere engeltaligen te Leiden gevestigd, mede in verband met de handel en nijverheid of als militair. De tentoonstelling wordt afgerond met de Belgische vluchtelingen ten tijde van de Eerste Wereldoorlog en de stroom van gastarbeiders uit landen als Marokko en Turkije. Uiteraard kan in deze tentoonstelling slechts globaal aan alle facetten recht worden gedaan.

Ontleend aan:
mr. T.N. Schelhaas,
Gemeentearchivaris.

VRIJWILLIGER (STER) GEVRAAGD!

De vrijwilligerscentrale in Leiden begint met een nieuw project, namelijk kostloze kinder-oppas voor mensen met een minimum inkomen. Deze oppas kan variëren van een enkele keer, tot een of meer dagdelen c.q. avonden.

Er kan opgepast worden in het huis van de/het kind(eren) of in dat van de oppasser(ster), dat kan in overleg met de ouder(s) afgesproken worden. Voor dit project zoekt de Vrijwilligerscentrale vrijwilligers (sters) die het leuk vinden om met kinderen om te gaan en die daar tijd beschikbaar voor hebben.

Met aspirant-vrijwilligers (sters) zal eerst een gesprek worden gehouden om te bekijken wat voor soort kinderen welke tijd(en) en plaats het meest geschikt is.

Wie hier belangstelling voor heeft, kan bellen of naar de vrijwilligerscentrale komen.

Het adres is:
Langegracht 246 a
Telefoon: 071-149064.

DOEZAARSTRAAT 21
1207 27

Doenzastraat 21
tel. 1207 27

de Kempenaerstraat 28
Oegstgeest
tel. 1549 16 - 17 2308

In het hart van de stad

J.J. van der GEEST tweewielers

Fietsen, bromfietsen,
onderdelen, service,
reparatie, inruilen
PIETERSKERKGRACHT 4-6 ☎ 121775

BANKETBAKKERIJ - LUNCHROOM

OPGERICHT 1829

J. H. A. M. SNIJERS

SPECIALITEIT IN SPECULAAS

Botermarkt 15 - Tel. 122583

Amro Bank.
De bank waar je wat aan hebt.

Kantoormachines en -meubelen
Systemen
Benodigdheden

van den Burgh b.v.

Breestraat 11 2311 CG Leiden
Tel. 071 - 125876

nic. de tombe

pieterskerkchoorsteeg 11 - Leiden
telefoon 122184

Leids schilder- en tekengenootschap
"ARS AEMULA NATURAE"
Pieterskerkgracht 9, Leiden.

dag- en avondkursussen:

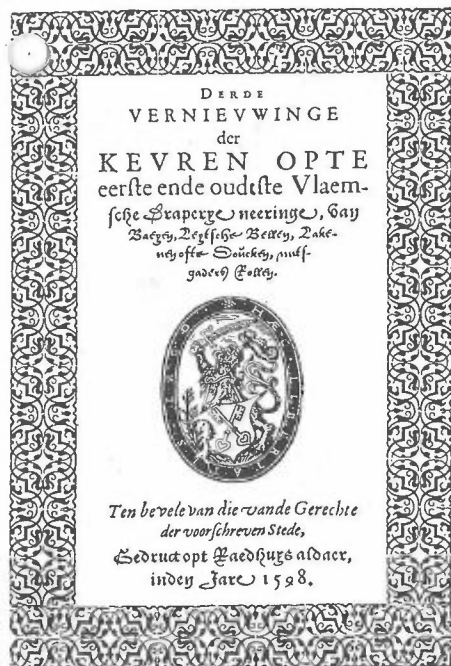
- akwarelleren,   • tekenen,
  - modeltekenen,   • etsen,
  - boetseren,   • schilderen.
- inlichtingen: telefoon 071 - 140784

't klokhuis

breestraat 116 Leiden tel 12005

off. dealer: arabia,
stelton, guzzini

Titelpagina keurboek "eerste ende oudste Vlaemsche draperye neeringe"

Een Leids Pilgrim Huis

Toen de Engelse Separatisten, die als de Amerikaanse Pilgrims beroemd zouden worden, zich in 1609 in Leiden vestigden, was een van de eerste problemen de huisvesting. Over de eerste paar maanden weten we niet welke oplossing ze daarvoor vonden.

Wel weten we dat op 5 mei 1611 het grote huis, De Groene Poort geheten, als huisvesting voor hun predikant John Robinson werd gekocht.

Er werden 21 huisjes gebouwd in de tuin van het pand. Zonder twijfel hielp de timmerman William Jepson, een van de gezamenlijke kopers, bij de leiding van de bouw. We mogen echter veronderstellen, dat de draagmuur en het merendeel van de voor- en achtermuren van baksteen waren, omdat dit het goedkoopste lokale materiaal voor huizenbouw was, veel goedkoper dan niet-tweedehands hout.

Thans is op het terrein het Jean Pesijnhof gevestigd, dat in 1683 werd gebouwd en slechts 12 huizen telt voor zijn bewoners, verdeeld over 2 vleugels die de tuin flankeren, welke recht achter het huis aan de straat ligt. Een muur sluit de tuin aan de achterzijde af. Het was de bedoeling dat een overdekte galerij de 2 vleugels zou verbinden.

In de tijd van Robinson moet de indeling ook zo geweest zijn met een derde rij huizen tegen de achtermuur.

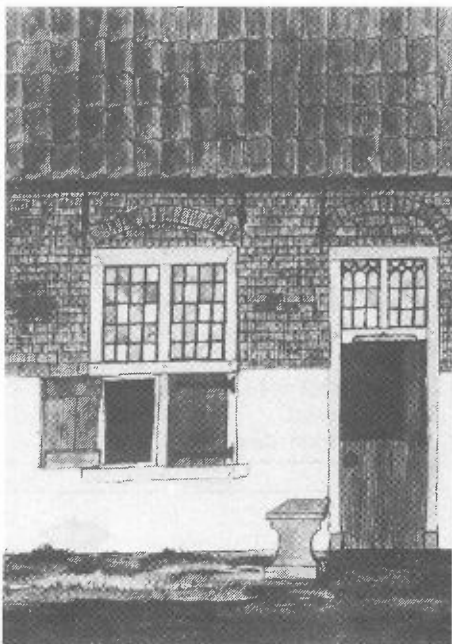
Dat de huizen in een rij stonden blijkt ook uit de naam "Poort". Een poort was een erf dat bereikt werd door een onderdoorgang, hetzij langs een huis dat aan de straat grensde, hetzij onder het huis zelf.

Er waren 78 poorten in de 17e-eeuwse parochie van de Pieterskerk.

De ingang van de Groene Poort was een passage aan de westkant van het perceel.

Er is verder niet veel bekend over de huizen in de Groene Poort, behalve een aantal opgegraven fragmenten van 17e-eeuwse muurtegels.

Een recente renovatie van huizen in de Sophiapoort aan de Uiterste Gracht heeft ons echter in staat gesteld opmetingen te doen aan een huis dat zeer veel overeenkomst moet hebben met een typisch Pilgrim-huis.

Schildering van de auteur, Dr. J. D. Bangs

De breedte aan de buitenzijde is ± 4 meter, er is een kamer op de begane grond met een vliering die met een trap vanuit de hal bereikbaar is. De nok van het dak loopt evenwijdig met de voorkant; er is dus geen puntgevel, maar het pannendak gaat rechtstreeks van de top naar de bovenkant van de gevel.

N.B. Nieuwe rieten daken waren inmiddels niet meer toegestaan in Leiden uit oogpunt van brandpreventie. De stad kende ook subsidie voor het vervangen van rieten daken.

De voorkant heeft een deur en een raam, het enige raam in het huis. De deur heeft een boven- en een onderdeur en komt uit in de hal, die ± 1 m. breed en 1,5 tot 2 m. lang is en die naar de zeer steile trap leidt. Een deur net in de hal komt uit in de enige kamer. De afmetingen van deze kamer zijn iets langer dan 4,5 m. (even diep als het huis zelf) en ongeveer 2,75 m. breed. De hoogte van het opgemeten huis was 3 m., maar dit kon flink uiteen lopen.

Het woongedeelte voor een gezin met 2 tot 4 kinderen bedroeg $\pm 12,5$ m². De man, die als kind in het huis in de Sophiapoort woonde, vond dit vrij geriefelijk; hij was een van de acht kinderen, waarvan er zes op de vliering sliepen! Tegenover de deur zien we in de kamer de stookplaats, die bijna de gehele muur beslaat. Rechts van de deur is er eerst een vrij stuk muur, dan de deur van de muurkast en daarnaast de opening van de bedstede. Deze is 170 cm lang van binnen en 110 cm breed. De opening is ongeveer 100 cm breed. De eigenlijke bedstede bevindt zich onder de trap.

Het onderzochte huis had eensteens muren rond de bedstede en de muurkast, die eenderde van het gewicht van het plafond droeg. Van schilderingen weten we dat we juist hier in sommige huizen een nietdragende muur van hergebruikte planken aantreffen, waarbij de vliering werd gedragen door een extra bint, waaraan de planken verticaal gespijkerd waren. De timmerman Jepson zou wel eens de voorkeur gegeven kunnen hebben aan deze constructie, die veel gemakkelijker te maken was. De ruimte onder het bed is toegankelijk via de muurkast en is geplaveid met blauwe flagstones of grote plavuizen. Het is een droge opbergplaats voor turf en raapkool. Binnen in de bedstede zit een enkele plank boven het hoofdeinde tegen de achterkant. Deze werd soms gebruikt voor het kleine wiegje van een baby, die zopende beter warm bleef en dicht bij de moeder was. Aan de

De Woonwinkel van het STOKPAARDJE

*een winkel voor
mensen die van
wonen weten*

Doenzastraat 2 Tel. 132105

Handwerkboetiek

"De Bij"

Breestraat 87 Leiden

Heeft een prachtige collectie

PINGUIN wol

Maar ook het hele assortiment van:

- DMC borduurzijde
- Blomstergaren
- Patons borduurwol
- Tafellakens van Linthorst

voorkant bevond zich een opstaande losse plank, die de strooien matras op zijn plaats hield en tevens het hoogopgestapelde beddegoed. Het beddegoed bestond verder uit een deken, soms een vliering, kussens en soms ook lakens. Het stro in de matras werd twee keer per jaar ververst. De stenen muren waren geplasterd. Tegels vormden in de hele kamer een plint. De geplasterde muren binnen de bedstede hadden echter geen plint. In plaats daarvan waren ze met verticale planken betimmerd als een soort lambri-zering.

De achtermuur heeft geen raam, daar het perceel niet het recht bezat om in de tuinen van de buren te kijken.

Het voorraam verzorgt al het daglicht in het interieur. De sponning is ca. 110 cm breed en ca. 230 cm hoog. Er zijn buitenluiken onder de kruissponning, die naar weerszijden opengaan.

Aan de binnenkant zit eveneens een luik, dat horizontaal scharniert vanuit de bovenkant. Met twee sets luiken is glas niet direct noodzakelijk en het wordt waarschijnlijk een beetje als luxe beschouwd in die zin, dat bij breuk van een ruit er niet onmiddellijk een nieuwe ingezet wordt. Glas was weliswaar gewoon in die tijd, maar er is ook nog sprake van geolied papier of zelfs niets. De vloer is van ruw hout, schoon gehouden door dagelijks schrobben, als de bewoners tenminste Hollands zijn.

De vlieringvloer rust op de zijmuren en de muur rond de bedstede en verder op twee balken van voor naar achter. Als de muur van de bedstede van hout is, is er nog een derde balk. De balken rusten op console-vormige korbelen en zijn bevestigd aan ankers in de muur.

Er kan ook een luik midden in het plafond zijn, waardoor de opbergplaats op de vliering beter toegankelijk wordt bv. om een vat naar boven te krijgen, wat over de trap niet mogelijk is, omdat deze te dicht onder het hellende dak uitkomt.

- Handwerkstoffen
- Handwerkpakketten o.a Lanarte
- Kantklosmateriaal
- Batikmateriaal-Spinnewielen

De trap naar boven is aan beide zijden met planken afgetimmerd. Aan de kant van de kamer is een kastje in de muur met een vierkante deur. Dit muurkastje bevindt zich in de ruimte bovenin de muurkast van de kamer. Als er beneden geen deur is, dan is er in ieder geval wel een luik bovenaan de trap.

Bovenstaande beschrijving van een typisch Leids poorthuis doet iemand wel verlangen naar meer ruimte, zoniet naar weidse open ruimten, dan in ieder geval wel naar een plek om buiten te kunnen zitten. We vinden daar dan ook een bank dwars op de gevel geplaatst, soms nog tegen een hek gezet, dat enkel lijkt te dienen om de eigen grond af te palen. Als het weer het maar even toeliet, zaten moeder en kind(eren) daar bonen te pellen, te naaien, te mazen of te breien.

(wordt vervolgd)

Dr. J.D. Bangs, auteur
J.J.M. Gerritsen, vertaling

Het bovenstaande is een artikel uit een uitgave in het Engels van het Leidse Pilgrim Documentatie Centrum van het Leids Gemeentearchief. Deze uitgave is getiteld: "The Pilgrims in The Netherlands, Recent Research" en is aldaar verkrijgbaar voor Fl. 10,-.

Het boekje bevat de teksten van symposium, dat op 7 sept. werd gehouden door bovengenoemd Centrum en het Sir Thomas Browne Institute van de Leidse Universiteit.

SLOOPGOUD

inkoop tegen dagkoers

J. C. van Ruiten, antiquair

Kort Rapenburg 12
Leiden (Ma en Di gesloten)

REPELSTEELE BREESTRAAT 19

Zeer uitgebreid assortiment
écht onbespoten producten!

WINKEL: ma-vr: 12-18 u.;
do tot 21 en za: 11-16 u.

EETHUIS: ma-vr: 17.30-19.30.

Jaarverslag 1985

Op 9 januari 1985 is de (enige) Algemene Ledenvergadering van de Vereniging in 1985 gehouden. In deze vergadering is dhr. R.J. van Cruijssen afgetreden als voorzitter van wege zijn benoeming tot gemeenteraadslid. Ter vergadering zijn de verdiensten van dhr. van Cruijssen voor de wijkvereniging uitvoerig gememoreerd.

In de plaats van dhr. van Cruijssen werd mev. Paulina Buring tot voorzitter gekozen. Tot lid van het bestuur werd voorts benoemd mev. C. de Groot-Biermasz.

Helaas is reeds per 1 oktober 1985 het voorzitterschap van mev. Buring beëindigd, doordat ze naar buiten de wijk is verhuisd. Het bestuur heeft besloten tot de verkiezing van een nieuwe voorzitter op de eerstvolgende Algemene Ledenvergadering van begin '86 een voorlopige voorziening te treffen: tot dan wordt het voorzitterschap waargenomen door het lid van het bestuur dhr. L.P. Driessen.

Naast de Algemene Ledenvergadering heeft de vereniging nog een paar bijzondere vergaderingen belegd. Zo is op 23 januari een vergadering gehouden voor leden en belangstellenden over de gemeentelijke nota voor een nieuw parkeerregiem in de Leids binnenstad. Op deze vergadering was een grote opkomst en een geanimeerde discussie. Deze heeft zijn neerslag gekregen in de brief van de wijkvereniging aan B. en W. van 30 januari 1985, die in wijkkrant nr. 33 is gepubliceerd.

Daarnaast heeft de wijkvereniging in verband met de rioleringswerkzaamheden in het binnengebied van de Pieterswijk op 20 februari 1985 een informatie-avond georganiseerd voor de betrokken bewoners en bedrijven. Naar aanleiding daarvan is naar de gemeente een brief gestuurd over vergoeding van evt. schade door dit soort werken; van deze vergadering is ook in wijkkrant nr. 33 verslag gedaan. De gemeente heeft inmiddels op de brief gereageerd. Daar het antwoord niet zo bevredigend is onderneemt het bestuur thans nog verdere actie.

Tenslotte is het bestuur aanwezig geweest op 9 mei op een door omwonenden belegde bijeenkomst over overlast van activiteiten in de Pieterskerk. Hierover is door het bestuur samen met de omwonenden later in het jaar nog overleg gevoerd met de Stichting Pieterskerk, de gemeente en de politie. Daarbij is een voor de bewoners bevredigende regeling afgesproken, die na een jaar zal worden geëvalueerd of zoveel eerder als nodig is weer ter discussie kan worden gesteld.

Begin dit jaar is overleg gevoerd met omwonenden en de eigenaren/exploitanten van het restaurant Camino Real in de Doelensteeg. In mei is deze discussie afgesloten met een voor alle partijen bevredigende afspraak.

Veel werk heeft het bestuur gehad aan het organiseren van een Koninginnedagfeest op het Rapenburg. Naar de reacties van het publiek te oordelen was dit een geslaagd evenement dat zeker voor herhaling in aanmerking komt. Eind dit jaar is het bestuur dan ook begonnen met de voor-

bereiding van een nieuw Koninginnedagfeest op het Rapenburg in 1986.

Afgezien van de voorbereiding van het Koninginnedagfeest heeft het bestuur het afgelopen jaar ca. 10 maal een bestuursvergadering gehouden. Voorts is enige malen op een raadscommissievergadering ingesproken en zijn enige malen de vergaderingen van de gemeentelijke werkgroep voor Pieters- en Academiewijk/Levendaal-West bijgewoond. Van deze vergaderingen doet de vertegenwoordiger van de bewoners, dhr. H. Brandenburg altijd weer voortreffelijk verslag in de wijkkrant.

In de werkgroep zijn o.a. aan de orde gekomen de bouwplannen binnen de wijk, de rioleringswerken, de parkeernota, de inrichting van het Rembrandtpark en de verkeerscirculatie. Voorts kwamen daar ook aan de orde het autovrij maken van het Pieterskerkhofplein en de afsluiting van het Gerecht. Over beide zaken is door de wijkvereniging ingesproken bij de betreffende raadscommissie en is een brief geschreven aan de gemeente; in de wijkkrant heeft U hierover meer kunnen lezen.

In mei hebben voorzitter en secretaris een gesprek gehad met staf en bestuur van de Vroolijcke Arke. Op 22 oktober heeft de penningmeester, dhr. Gerritsen, de wijkvereniging vertegenwoordigd in een forum van de E.N.F.B. over de verkeersproblematiek in de binnenstad, i.h.b. in de Breestraat.

Eind november heeft de wijkvereniging gereageerd op de voorstellen van de Burgemeester om de openingstijden van de café's in de weekeinden te verruimen. De wijkvereniging heeft daar bezwaar tegen gemaakt. Dit standpunt is te voren kenbaar gemaakt in een brief, die bij de omwonenden van de café's in de wijk in de bus is gedaan.

Bij de Raad van State tenslotte speelde en speelt in december de laatste afwikkeling van de bestemmingsplannen Academiewijk en Pieterswijk. De Raad van State beslist hierover begin 1986.

Naast al deze werkzaamheden heeft het bestuur nog kans gezien namens de wijkvereniging acte de presence te geven bij een aantal openingen en steenleggingen. Tenslotte is het bestuur er ook dit jaar weer in geslaagd de wijkkrant (Hart van de Stad Krant) vier maal te laten verschijnen.

RESTAURANT
DE
BISCHOP

KLOKSTEEC
7
2311SK
LEIDEN
TEL.

DAG. GEOPEND vanaf 17.00 uur

BOOX

BUITENLANDSE

STUDIEBOEKEN

Met het terugzetten van het borstbeeld van Hendrik de Zeevaarder in de gevel, werd in augustus j.l. de restauratie van het Marine-complex aan het Noordeinde afgerond. Met deze restauratie/verbouw werd vorig jaar november begonnen. Omdat in januari 1986 de officiële opening zal zijn, leek het ons aardig iets over de rijke historie van dit gebouw te vertellen. De gegevens werden ontleend aan een artikel in het weekblad De Leidse Post en aan de catalogus van de Stichting Burgerschapskunde.

Op 26 juni 1855 werd het idee geboren een Kweekschool voor Zeevaart op te richten. Na aanvankelijke moeilijkheden bleek de school al gauw een succes, hetgeen in 1859 resulteerde in een echt schoolgebouw, ontworpen door de Leidse architect J.W. Schaap. Tot 1876 was de school een filantropische instelling, die dreef op bijdragen van de gegoede Burgerij. In dat jaar ontstond namelijk een discussie over het al dan niet doorgaan. De regering zegde een steun van fl. 10.000,- per jaar toe, mits de Kweekschool een vooropleiding voor de Marine zou worden. Daarmee veranderde de school van een particuliere in een semi-overheidsinstelling. Om aan de voorwaarden te kunnen voldoen besloot men een nieuw gebouw te stichten voor 300 jongens. Het ontwerp werd geleverd door de architecten Blansjaar en Lancel. In oktober 1879 was de bouw voltooid. Het nieuwe gebouw bevatte op de begane grond vertrekken voor onderofficieren en diverse

bergplaatsen voor o.m. voedsel, touwwerk en wapens. Op de 1e verdieping was o.a. het bureau van de directeur, een slaapkamer van dienst, de kamer voor de officier van gezondheid en een kamertje, dat als veld-apotheek en bibliotheek was ingericht. In de 3 eet/slaaplokalen werd zoveel mogelijk de indeling van een schip gevolgd; de jongens sliepen dan ook in hangmatten.

Het gebouw uit 1859 werd in 1914 vervangen door nieuwbouw, het z.g. ontspanningsgebouw, dat nu is afgebroken.

Na de 1e wereldoorlog werd de Kweekschool officieel opleidingsinstituut van de Marine. In 1932 verlaat de Marine het hoofdgebouw en komt dit in gebruik bij de Rijksuniversiteit. In de 2e wereldoorlog is het pand in gebruik bij de Duitsers en vindt er een aantal beschadigingen plaats. Na de oorlog keert de Marine terug, eerst met de mijnpruimingsdiensten, in 1948 met de Sociaal-Medische Dienst.

Na goedkeuring door de gemeente raad van het aankoopbesluit in 1971 wordt het complex in 1973 door de Marine ontruimd. Daarna verhuurt de gemeente diverse ruimten aan sociale en culturele instellingen zoals de Leidse rechtswinkel, Troef en de Vereniging van Nederlandse Huisvrouwen.

Daarna werd het pand door krakers in bezit genomen.

De nieuwe huurder is de Stichting Burgerschapskunde, die in het schitterend gerestaureerde pand een zeer riant onderkomen heeft gevonden.

Het borstbeeld van Prins Hendrik de Zeevaarder werd in 1879 door de burgerij van Leiden aangeboden, nadat de prins, die ere-voorzitter was van de vereniging, in 1878 was overleden. Het beeld is nu schoongemaakt. Ook het relief boven de hoofdingang is onderhanden genomen en in heldere kleuren geschilderd. Afgebeeld zijn de drieland van Neptunus, de God van de zee, een anker en een globe.

De Stichting Burgerschapskunde, met als ondertitel "Nederlands Centrum voor Politieke Vorming" stelt zich ten doel door middel van het verzorgen van schriftelijke cursussen, publicaties en leermiddelen bij te dragen aan de uitvoering van politiek vormingswerk in Nederland. Onder politieke vorming verstaat men elk proces, of bij individuen en/of groepen, leidt tot het verwerven van kennis, opdoen en analyseren van ervaringen, verhelderen van inzicht en oefenen van vaardigheden, die betrokkenen (beter) in staat stellen politieke besluitvormingsprocessen te beïnvloeden.

HART VAN DE STAD KRANT

FINANCIËEL DIENSTENCENTRUM - PER 1 FEBR. '85: DOEZASTRAAT 1B

Als onafhankelijke HYPOTHEEKADVISEURS verzorgen wij geheel kosteloos Uw hypotheekaanvraag en aanvraag gemeente garantie. Wij bemiddelen voor alle banken en kunnen U de LAAGSTE rente aanbieden.

TEL. 071 - 140447 - LANGE MARE 40 - LEIDEN

VOOR EEN GOED ADVIES

Zo geeft de Stichting b.v. de volgende boeken/ brochures uit:

- Politiek Veelstromenland, 8 delen, zowel als complete serie als afzonderlijke delen verkrijgbaar. Ook als cursus verkrijgbaar.
- Klein politiek woordenboek, ruim 300 termen met een korte heldere uitleg.
- Politieke stromingen. Werkboeken politieke vorming en vrouwen.
- Politieke problemen in Nederland.
- tijdschrift Politieke en Sociale Vorming.

Ook zijn diverse boeken op het gebied van de Gemeente verschenen. Tot slot noemen we nog twee cursussen:

- De Gemeenteraad tbv (nieuwe) gemeenteraadsleden;
- De Ondernemingsraad tbv Ondernemingsraadleden.

Er zijn nog veel meer publicaties verschenen. Een Catalogus met alle uitgaven en cursussen kunt u aanvragen bij de:

Stichting Burgerschapskonde
Noordeinde 2-a
2311 CD Leiden
tel. 121841

J. Gerritsen

VOOR AL UW DRUKWERK

- . BOEKDRUK . LICHTDRUK
- . KLEIN-OFFSET . FOTOCOPIE

**VAN DER LINDEN'S DRUKKERIJ
EN REPRODUCTIE-INRICHTING B.V.**

VLIET 4a - 6. 2311 RE LEIDEN - TEL. 071 - 120815

nu ook voor de lunch en een kleine ind. hap

Noordeinde 51 Leiden
Tel. 071-123524

Van Friese Stok tot Friese Boff van Leidse Bull tot Boerengrof U vindt dit alles en nog veel meer bij 'Friese Bakkertje'

GROENHAZENGRACHT 10 LEIDEN

De Joffers

De zusters Kersteman hebben al ettelijke jaren aan het Kort Rapenburg 18 hun bric à brac winkel "de Joffers".

Vanaf 1 oktober 1984 echter hebben zij op de le etage van het pand een zaak gevestigd in kleding voor grote maten.

De suggestie voor deze winkel kwam van een dochter die, gezien haar fors postuur, nauwelijks leuke, moderne, kleding kon vinden.

Voor grote maten is men meestal aangewezen op klassieke, dure kleding. Met behulp van een talentvolle jonge ontwerper, die zich heeft gespecialiseerd in grote maten en een collectie uitbrengt onder de naam "MIRJAM" zijn de zusters Kersteman gestart.

De intentie van de zaak is niet de klanten er slanker uit te laten zien, maar wel de klanten er goed uit te laten zien.

De intieme ruimte op de le verdieping stelt de klanten op hun gemak. Elly Kersteman: "Onze klanten hebben allen hetzelfde probleem. Het is onze taak te zorgen dat ze zich op hun gemak voelen en ontspannen de juiste kleren kunnen uitzoeken. Onder het genot van een kopje koffie en mocht thuisgekomen de aanschaf

© auteursrechten op artikelen en lay-out van advertentie en kraant blijven voorbehouden aan de Vereniging voor Pieters- en Academiewijk.

toch nog tegenvallen dan kan er altijd geruild worden. Vaak komt het voor dat volslagen vreemden elkaar adviezen over aankopen geven". Het is een formule die zeker aanslaat en een "gat in de markt" blijkt te zijn.

De klantenkring beslaat heel Nederland en een "zuster" bedrijf onder dezelfde naam is ondertussen in Nijmegen gevestigd.

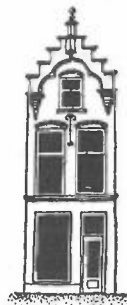
De werkelijk prachtige collectie, die een slanke dame deed uitroepen dat ze zou willen ook zo'n grote maat te hebben, is uitgevoerd in niet te dure stoffen, meest katoen, waardoor de prijzen erg laag liggen. Bestaat de collectie, aangevuld met ontwerpen van het merk EXELL, op het ogenblik uit de wat sportievere modellen; het is de bedoeling deze aan te vullen met wat sjiekere en duurdere kleding.

Hiervoor zal de ruimte op de eerste etage wat vergroot worden. Ondanks alle drukte die een dergelijk bedrijf met zich meebrengt, zal de verkoop van antieke spulletjes op de begane grond doorgaan.

Paulina Buring

Ontwerp: Mirjam van der Veen

woensdag t/m zaterdag
van 10.00 tot 17.30 uur
donderdag koopavond
Leiden, Kort Rapenburg 18
tel. 071 - 149930

Ledenvergadering

Op dinsdag 18 februari 1986 wordt een algemene ledenvergadering gehouden in het gebouw van Ars Aemula, Pieterskerkgracht 9; aanvang 20.15 uur.

Agenda.

1. Opening.
2. Verslag van de vorige ledenvergadering. (Deze is op 9 januari 1985 gehouden; het verslag is opgenomen in wijkkrant nr. 33)
3. Mededelingen.
4. Jaarverslag secretaris 1985. (Zie elders in deze wijkkrant)
5. Financieel jaarverslag 1985. (Wordt door de penningmeester ter vergadering gegeven)
6. Bestuurswisseling. (Helaas heeft mevr. P. Buring reeds per 1 oktober het voorzitterschap van de wijkvereniging moeten beëindigen, omdat ze naar buiten de wijk is verhuisd. Het bestuur heeft per die datum een voorlopige voorziening getroffen, waarbij het voorzitterschap wordt waargenomen door het lid van het bestuur, dhr. L.P. Driessen. Het bestuur stelt thans voor dhr. Driessen definitief tot voorzitter te benoemen. Daarnaast stelt het bestuur voor in de plaats van mevr. Buring tot lid van het bestuur te benoemen dhr. L.J.A. Pijnacker, Ruime Consciëntiestr. 14. Eventuele andere kandidaten voor beide functies kunnen tot 17 februari a.s. schriftelijk worden

ingebracht bij de secretaris van de vereniging, J. Wieles, Nieuwsteeg 25)

7. Film over Leiden begin deze eeuw, of Wat verder ter tafel komt. (Op dit ogenblik is nog niet bekend of in de vergadering het nieuwe verkeerscirculatieplan aan de orde kan komen. Voorts zijn er op dit moment bij het bestuur geen andere kwesties bekend die op de agenda gezet moeten worden. Mochten die er nog wel komen dan kunnen die onder dit agendapunt alsnog opgevoerd worden; daaraan zal nog vóór de vergadering bekendheid worden gegeven. Zijn er geen punten die hier aan de orde moeten komen, dan zal het bestuur proberen te bewerkstelligen dat een film wordt vertoond over de stadsreiniging in Leiden aan het begin van deze eeuw. De film is eind jaren dertig opgenomen en bevat voor een deel geënceneerde beelden uit 1910. In de film komen vrij veel fragmenten over de Pieterswijk voor. Zonder tegenbericht -zie hierboven- kunt u er van uitgaan dat deze film in de vergadering zal worden vertoond)
8. Rondvraag.
9. Sluiting.

Pieterskerkhof 18

Gratis advies op bouwkundig gebied

Iedere donderdag van 20 tot 21 uur

Tentoonstellingen

Museum van Oudheden
Rapenburg 28

heden - 23.2.1986
"Nieuw licht op een OUDE STAD"
Nederlandse en Italiaanse
opgravingen in SATRICUM

dinsdag t/m zaterdag 10-17 uur
zondag 13-17 uur

"De Vlietpanden"
Vliet 45

heden t/m 3.1.1986
"Van Elders Gekomen"
1585 - 1635 - 1985"

werkdagen 9.30 - 17.00 uur

Programma

Pieterskerk

- Za 28 dec.'85 14.30 uur
Bachkoor Holland,
Weihnachtsoratorium
- Zo 19 jan.'86 v.m.
Gospeldienst,
(jazzweek)
- za 25 jan.'86 10.00-17.00 uur
Rommelmartt
- za 1 feb.'86 14.00-02.00 uur
jongerenparty
- ma 10 feb.'86 n.m.
dies natalis RLU
- za 22 feb.'86 10.00-17.00 uur
Rommelmartt
- za 8 mrt.'86 10.0-17.00 uur
Rommelmartt
- vr 14 mrt.'86 t/m
zo 16 mrt.'86 Leidse Antiek-
en Curiosamarkt
- za 22 mrt.'86 14.30 uur
Bachkoor Holland
Johannes Passion
- do 27 mrt.'86 20.00 uur
Bachkoor Holland
Mattheus Passion
- vr 28 mrt.'86 overdag
Bachkoor Holland
Mattheus Passion

Galerie

Denise Stephan

23.11.85 - 5.1.86
Gerrit v.d. Ven
schilderijen en tekeningen

12.1.86 - 16.2.86
Maria Neeffjes
tekeningen
Jos Wong
beelden

23.2.86 - 23.3.86
Arno Dubbers
airbrush
Rene Verkeggen
aquarellen
Anton Broos
beelden

Galerie

van der Vlist

t/m jan. 86
Rob Clous
kleuretsen
Joop van Ulden
potterie

Ars studio

20.1.86 - 14.2.86
Cor Bouter (overl.1966)
tekeningen en olieverf

22.2.86 - 16.3.86
Victor Bouter
aquarellen

Bestuur

Het Bestuur van de Vereniging
voor Pieters- en Academiewijk/
Levendaal-West is als volgt
samengesteld:

L.P. Driessen interim-voor- zitter	N. v.Zuyt- brouckhof 14 tel. 131645
J. Wieles secretaris	Nieuwsteeg 25 tel. 141913
J.J.M. Gerritsen penningmeester	Rapenburg 20 tel. 120072
J.H.A.M. Snijers lid	Botermarkt 15 tel. 122583
Mw. R. Gaarlandt- Meiners lid	Rapenburg 43 tel. 131645
Mw. C. de Groot- Biermasz lid	Rapenburg 64 tel. 141867

Lady Service Foundation Boetiek

Doezastraat 19
Geopend di t/m za: 9 - 17 uur, do. koopavond

Als u in de lawine van reisgidsen door
de bomen het bos niet meer ziet,
ga dan naar CEBUTO, uw vakantie-
specialist.

Beter uit met
REISBUREAU CEBUTO

Doezastraat 30 Leiden tel. 071-133941

Opgaveformulier voor lidmaatschap

Bij deze geeft ondergetekende

naam: .....

adres:..... telefoon: .....

zich met ingang van ..... op als lid/donateur
van de vereniging voor Pieters- en Academiewijk en
Levendaal-west, en verklaart de contributie/donatie*
ad f ..... + een eenmalige bijdrage ad f ..... te
hebben overgemaakt op de giro/bankrekening van de
vereniging.

Leiden, ...

.....

(handtekening)

postgironummer : 3664416

bank: Rabobank Leiden, nr.33 55 58 402

* contributie f 7,50 p.j., voor gezinnen f 10,- p.j.

opgaveformulieren kunnen bij bestuursleden worden
afgegeven of naar postbus 11016 gezonden worden.